

Oponentský posudek na habilitační práci A. Polické Lexikální inovace.

Dynamika šíření identitárních neologismů

Těžištěm práce A. Polické jsou lexikální inovace jako příklad jazykových změn. Její práce tedy přesahuje hranice lexikologie, resp. lexikografie, a má i rozměr obecnělingvistický. Sousedství identitární neologismus poukazuje na dynamiku inovací podmíněnou sociálními faktory, resp. danou „vůlí po identitě“, a má tedy zřetelný rozměr sociolingvistický. Právem autorka charakterizuje svůj přístup jako „sociolingvistiku inovací“. Dodal bych, že její přístup, zahrnující široký sociokulturní kontext, má v něčem blízko i k lingvistické antropologii. Velmi inspirativní jsou její výklady ověřující na konkrétních francouzských materiálech hypotézu neologické cesty (tedy od prvních výskytů u anonymních či konkrétních aktérů přes skupinové výskyty a medializaci až k institucionálnímu zachycení v prestižních slovnících). Pozoruhodné jsou její vhledy do jazykové kreativity raperů jakožto důležitého zdroje jazykových specifičností dnešní francouzské mládeže. Úhrnem konstatuji, že téma, resp. témata posuzované práce jsou vysoce relevantní, a to pro několik lingvistických subdisciplín.

Autorka se pohybuje na hranicích lexikologie / lexikografie a sociolingvistiky, a to v takové míře, že postuluje i nový obor, *sociolexikologii*, resp. *sociolexikografii*, a tak poskytuje další zajímavý případ průniku lingvistických subdisciplín, tedy interdisciplinarity nižšího řádu (srov. Nekvapil 2017).

Autorka se velmi dobře vyzná v relevantních teoriích; impozantní jsou její historizující přehledy o francouzských průkopnících sociolingvistiky a (socio)sémantiky, ale je pro ni charakteristická i mravenčí a vynalézavá práce empirická – pracuje s různými druhy dotazníků, ať už jde o dotazníky tradiční nebo elektronické, buduje své datové korpusy, spoléhá však i na terénní výzkum. Problémy, které si klade a jimiž se zabývá, jsou zformulovány jasně a precizně. Zvolené metody, ať už orientované kvalitativně či kvantitativně, jsou adekvátní a sama autorka přispívá k jejich rozvíjení.

Autorka svou práci situuje nejen do kontextu frankofonní lingvistiky, ale programově i do kontextu lingvistiky české (resp. slovenské), zejména do tradice, která se v ČR zformovala jako výzkum argotu a slangů (těch především). Tuto tradici se snaží autorka obohatit svými studiemi francouzského substandardního lexika a relevantní frankofonní lingvistiky, ale připravuje i půdu k případné recepci této tradice v kontextu frankofonním. Cenné jsou proto pro českého odborníka i elementární postřehy o francouzských termínech argot a jargon, které

se užívají také v českém kontextu (tedy jako argot a žargon), ale jsou pojmově – v důsledku přítomnosti termínu slang – obsazeny výrazně jinak (takže české „studentský slang“ bude „argot scolaire“, viz s. 134). Celkově lze konstatovat, že autorčina habilitační práce přináší nové poznatky relevantní jak pro badatelský kontext frankofonní, tak pro kontext domácí.

Z pozoruhodných výzkumů, které autorka provedla či stále provádí, mě velmi zaujala případová studie lexému *bol(l)os(s/se)*. Ta vyniká nejen svou důkladností, ale i tím, že ukazuje křehkou hranici mezi vědeckou deskripcí a intervencí do samotné jazykové reality (viz zejm. s. 307-308). Tento problém by si zasluhoval další promýšlení, případně i rozpracování, neboť boří – alespoň v lingvistice - stále tradovaný předsudek o radikální oddělenosti výzkumníka a zkoumané jazykové reality, resp. předsudek o neutralitě (sociální) vědy.

Těžiště práce je v představení poznatků relevantních pro frankofonní lingvistiku, ale autorka přece jen zasahuje – což lze jen ocenit – i do domácí bohemistiky, resp. navazuje na obecnější proudy (česky psané) české lingvistiky. Protože hodně pozornosti věnovala i kvalifikátorům, které užívají či užívaly francouzské slovníky (problému značkování, v její terminologii), mohla by ji zajímat komplexní, teoretická, ale i zcela prakticky zaměřená, obsáhlá studie Homoláč – Mrázková (2014), jejíž vznik byl motivován lexikografickými cíli (tato studie by případně mohla ovlivnit i její přístup k některým aspektům zkoumaných materiálů francouzských).

Při historických výkladech o vztahu (variační) sociolingvistiky a výzkumu slangů - ve smyslu francouzského argot - by autorka mohla přihlédnout i k situaci v ČR, neboť variace lexikální zde byly díky výzkumu slangů svého času v zásadě jediným výzkumným objektem variační sociolingvistiky. Za zmínku by určitě stály průkopnické kvantitativní studie Lumíra Klimeše (blíže viz Nekvapil 2012). V bibliografii jsem postrádal i slovenskou monografii Popovičové Sedláčkové (2013), která svým širokým interdisciplinárním záběrem souzní s autorčinou habilitační prací.

Práce je napsána kultivovaným jazykem a velmi pečlivě zpracována, což je vidět mj. na obsáhlém seznamu odborné literatury, ale i na dalších přílohách, včetně jmenného rejstříku. Práce nepochybně zasluhuje knižní vydání, a to i v této české verzi, neboť - jak už jsem uvedl - autorka se snaží obohatit i kontext české jazykovědy a přenést do něj relevantní tradici francouzskou; to je velmi záslužné, neboť znalosti z frankofonní lingvistiky jsou mimo romanisticky zaměřené badatele (natož studenty) dnes velmi omezené.

Na závěr celkově konstatuji, že posuzovaná habilitační práce splňuje požadavky standardně kladené na úroveň habilitačních prací v oboru lingvistika konkrétních jazyků.

Citovaná literatura:

Homoláč, J. – Mrázková, K. (2014): K stylistickému hodnocení jazykových prostředků, zvláště lexikálních. *Slovo a slovesnost* 75, s. 3–38.

Nekvapil, J. (2012): O interních a externích kontextech variační sociolingvistiky (Doslov k českému vydání). In: Lesley Milroyová – Matthew Gordon, *Sociolingvistika: metody a interpretace*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, s. 225–236.

Nekvapil, J. (2017): Interdisciplinarita jazykovědy. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. URL: https://www.czechency.org/slovník/INTERDISCIPLINARITA_JAZYKOVĚDY (poslední přístup: 31. 5. 2019)

Popovičová Sedláčková, Z. (2013): *Slang v mládežnickom diskurze*. Bratislava: Univerzita Komenského.

Doc. Jiří Nekvapil, CSc.
Ústav obecné lingvistiky, FFUK
nám. Jana Palacha 2
11638 Praha 1

V Praze 6. 6. 2019